

ՎԱԽԹԱՆԳ ԱՆԱՆՅԱՆ

ՀԱՎԱՏԱՐԻՄ ԸՆԿԵՐՄ

1

Հրացանը ձեռքիս պատրաստ բռնած իջնում եմ բլրի քարքարոտ լանջով:

Ներքևում փոված է կապուտակ ու ծիծաղուն Այդր լիճը:

Եղեգնուտում բաղեր երևացին: Սկսեցի զգուշությամբ առաջ գնալ, բայց Ջանգին՝ իմ որսի շունը՝ ինձ մատնեց. բաղերն իսկույն հասկացան, որ ես որսկան եմ: Հենց որ հրացանս մեկնեցի՝ ճղճղոցով թռան: Բայց ո՛ր պիտի փախչեն. կոտորակը հասավ նրանց ետևից և բաղերից մեկը մնաց ջրի երեսին ու թևերը թափահարելով սկսեց տարուբերվել:

Ջանգին թեև շատ փոքր էր ու դեռ կարգին լողալ չգիտեր, բայց ուրախության կլանչներ արձակեց և ջուրը նետվեց:

— Ջա՛նգի, Ջա՛նգի...

Բայց նա ուշադրություն չդարձրեց ու սկսեց լողալ, դունչը ջրից վեր ցցած: Ափին մի նավակ կար, նստեցի ու թիավարեցի:

— Ջա՛նգի, դե՛սը, Ջա՛նգի,— կանչում եմ ես: Ուզում եմ հասկացնել, որ դեպի իմ կողմը լողա: Բայց նա ջրի հետ կովելով դեպի բաղն է շարժվում:

Երբ ես մոտեցա, շունն արդեն վերջին ուժերն սպառած՝ սուզվեց ջրի տակ... Բաղը փոված էր երկու-երեք քայլաչափ նրանից հեռու: Ափսոսացի կորուստիս համար և գլխիկոր նստեցի նավակի հատակին: Հենց այդ վայրկյանին Ջանգին երևաց ջրի երեսին, ղլղլացրեց, վերջին անգամ թույլ-թույլ շարժեց ոտներն ու հասնելով բաղին, բերանով բռնեց նրա ոտներից: Բաղն իր թեթև փետուրներով իմ թեթև շանը կարող էր մի պահ լճի երեսին պահել, բայց ջուրն սկսեց լցվել նրա բաց բերանը: Նա խեղդվելով սկսեց ցած իջնել և բաղն էլ հետը ջրի խորքը քաշել:

Ես այնպես ուժեղ թիավարեցի, որ նավակը ոստնեց և ջուրն արագ պատռելով շանը հասավ այն ժամանակ, երբ միայն բաղի գլուխն էր երևում: Բռնեցի թռչնի կտուցից ու կամաց վեր քաշեցի: Ջանգին բերանից օդի պղպջակներ արձակելով, դեռ ամուր կախված էր բաղի ոտներից:

Երբ իմ որսը ջրից հանեցի, դուրս եկավ նաև Ջանգիի գլուխը: Լոշտակ ականջներից վեր քաշեցի ու պառկեցրի նավակի հատակին: Նա աչքերը խփած արագ-արագ շնչում էր:

Էլեկտրական ջրհանում աշխատող բանվորները աղմուկով դեպքի վայրը հասան, Ջանգիին ափ հանեցին, կախեցին գլխի վրա, ջուրը քչքչալով սկսեց փորից դուրս թափվել:

— Փրկվե՛ց, էլ բան չկա,— հուսադրեց ինձ ջրհան կայանի վարպետ Սամսոնը:

Շունն սկսեց դողալ, ծնոտները կափկափում էին: Ես նույնպես ամբողջովին թրջված էի:

— Տղե՛րք, մի թեժ կրակ արեք,— կարգադրեց վարպետ Սամսոնն ու բաղը վերցնելով, հարցրեց:

— Հը՞, բմբուլը քամուն չտա՞նք...

— Խնդրեմ,— պատասխանեցի ես ու սկսեցի շորերս մզել:

Թեժ կրակի մոտ նստած ես չորացնում էի շորերս ու մտածում, թե ի՛նչ համառ որսորդ է այս կենդանին, կյանքը կտա, բայց որսը ձեռքից բաց չի թողնի...

Բայց հաջորդ օրը պարզվեց, որ Ջանգին ոչ միայն լավ որսորդ է, այլև լավ ընկեր:

2

Լույսը նոր էր բացվել, երբ վարպետ Սամսոնը ձայն տվեց:

— Քաղաքացի ախպեր, ճաշ դառավ, վեր կաց...

— Էնիկ օրդկները երազում կփրթի,— ծաղրեց գյումրեցի մի բանվոր:

Վեր թռա, հագնվեցի ու Ջանգիի հետ դուրս եկանք բարաքից: Տաք աղբյուրների ակունքներում, գետի ափերին, վայրի բաղերը եռանդուն ետ էին տալիս տիղմը, քրքրում էին մամուռներն ու կեր ճարում:

Ձկնկուլը երբեմն թափով խփում էր ջրին, վայրկենապես դուրս բերում ձկնիկն ու փայլեցնում արեգակի առաջին շողերի տակ:

Եղեգնուտներում վայրի թռչունները ճղճղոց էին բարձրացրել:

Քրդական խրճիթների արանքով մոտենում եմ գետին:

Պատանի հովիվը, որ շվշվացնելով, չարաճճի այծերին հայհոյելով, ֆերմայի հոտը դուրս էր անում գոմից, ինձ նկատեց ու զարմացած նայեց:

— Ինչ ես կուչ-կուչ անում, տո՛ւ,— հարցրեց նա քրդերեն:

Ձեռքով նշան արի. լռեց ու սկսեց հետաքրքրությամբ նայել:

Հասա մի քարի, կուչ եկա նրա հետևում և հարմար առիթի էի սպասում կրակելու:

Խելացի շունը փորսող տալով առաջ եկավ, թաք կացավ ոտներիս մոտ և սկսեց անհամբերությամբ մեկ բադերին, մեկ ինձ նայել:

Հրացանը մեկնեցի ու հենց ուզում էի կրակել, մեկ էլ հետևիցս դորդյուն լսվեց. դինամիտով ժայռ պայթեցրին: Աղբյուրներից, եղեգնուտներից ու գետի կղզյակներից բադերը սարսափահար թռան և օդը լցրին աղմուկով:

Կրակեցի:

Երկու բադ ցած ընկան, մեկը՝ եղեգնուտը, մյուսը՝ ուղղակի գետի մեջ:

Զանգին վազեց եղեգնուտի կողմը: Երևի գետի միջինը արդեն մերն էր համարում, չէր ուզում մյուսը ձեռքից բաց թողնել:

Բադը շատ մոտ էր ասից. կռացա. հրացանս մեկնեցի՝ չհասավ:

Քիչ էլ առաջ գնացի, կանգնեցի մի փոքրիկ քարի, հրացանիս ծայրը հասցրի բադին և հենց իրանս մի քիչ առաջ մեկնեցի, քարը խրվեց ցեխի մեջ, և ես, կորցնելով հավասարակշռությունս՝ ջուրն ընկա:

Էլ չիմացա ինչ եղավ: Հիշում եմ, որ բերանս լցվեց ջրով ու սկսեցի դղլացնելով արագ իջնել խոր հատակն ու հեռանալ ասից:

Զգացի, որ մեկն ուսիցս բռնեց ու վեր քաշեց: Ձեռքերս ու ոտքերս ուժեղ շարժեցի, դուրս եկա ջրի երեսը. Զանգին է, ատամները խրել է շորերիս մեջ ու դեպի ասի է քաշում ինձ:

Խեղճը փոքր էր, շուտ հոգնեց, բայց մի քայլաչափ մոտեցրեց ասիին:

Լողալ չգիտեի, շորերս թրջվել ու խիստ ծանրացել էին: Նորից իջա ջրի տակ և ինձ հետ ցած տարա իմ խեղճ Զանգիին: Նա սկսեց խեղդվել, բայց ինձ բաց չթողեց, իսկ ես նրան ցած էի տանում իմ ահագին ծանրությամբ: Խեղդվում եմ, բայց հրացանը պինդ պահել եմ ձեռքիս:

Մէկ էլ զգացի, որ շունը ինձ բաց թողեց ու բարձրացավ ջրի երեսը: Հետո իմացա, որ բռնել է հրացանի փոկից ու սկսել է լողալ դեպի ասի:

Նա արդեն ամուր հողի վրա կանգնած, ինչքան ուժ ուներ, քաշում էր փոկից: Ոտներով մի անգամ էլ խփեցի ջրին և հասնելով ասի, ուժասպառ ընկա տիղմի վրա: Շունը վազեց դեպի մոտակա տունը և դռան առաջ սկսեց հաչել:

Զանցած մի քանի բուպե, Զանգին վազելով վերադարձավ, իսկ նրա ետևից՝ հովիվ պատանին, որն ինձ տեսնելով սկսեց գոչել:

— Մստո՛ւ, կո՛ւռո որե՛ւ, կուռո որե՛ ...

Մստոն նրա ընկերներից էր: Նրանք ինձ տարան ֆերմայի հովիվներին հատկացված բնակարանը: Ջանգին վազեց գետափ ու բերեց սպանված բադը:

Հավաքվեցին ֆերմայի աշխատողները, մեկը կրակ վառեց, մյուսը՝ թաղիք փռեց գետնին:

Ինձ պառկեցրին թաղիքի վրա, ապա փորս տնտղելուց հետո մի հասակավոր քուրդ գոչեց.

— Տղան տկճոր է դարձել, գլխի վրա կախեցեք:

Կախեցին՝ ինչպես երեկ Ջանգիին էինք կախել, և փորիս ջուրը դատարկվեց:

Երբ մի քիչ ուշքի եկա, գրկեցի իմ հավատարիմ ընկերոջ գլուխը: Նա հասկացավ, ձեռքերս լիզում էր և մտերմաբար շարժում պոչը:

Եկավ և վարպետ Սամսոնը, թավ բեղերի տակ ժպտաց ու նկատեց.

— Հը՛, մեր տղա, քեֆդ լավ չի երևում:

Ապա շոյեց շանս գլուխն ու մտախոհ՝ ասաց. — Մարդ սրա նման հավատարիմ ընկեր ունենա՝ էլ ինչ դարդ կունենա աշխարհում...